

Ўзбекистон Мустақиллигининг олтинчи йиллиги олғудан

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг ҚАРОРИ

ХУҚУҚИЙ МАЪРИФАТ ТАРҒИБОТИ МАРКАЗИНИ ТАШКИЛ ҚИЛИШ ВА ХУҚУҚИЙ АДАБИЁТЛАРНИ АҲОПИГА ЕТКАЗИБ БЕРИШНИ Йўлга қўйиш тўғрисида

Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Хуқуқий тарбияни яхшилаш, аҳолининг хуқуқий маданияти даражасини юксалтириш, хуқуқшунос кадрларни тайёрлаш тизимини такомиллаштириш, жамоатчилик фикрини ўрганиш ишларини яхшилаш ҳақида» 1997 йил 25 июлдаги ПФ-1791 сонли Фармонида мувофиқ аҳолининг хуқуқий билими ва онгини юксалтириш, жамият аъзоларининг хуқуқий фаоллигини ошириш, ислохотларни янги мазмун билан бойитиш юзасидан олиб борилаётган ишлар давлат сиёсатининг асосий йўналишларидан бири этиб белгиланганлиги инобатга олиб, Вазирлар Маҳкамаси қарор қилади:

1. Тошкент давлат юридик институти ҳузурида хуқуқий маърифат тарғиботи Маркази ва Қорақалпоғистон Республикаси Адлия вазирлиги, вилоятлар ҳамда Тошкент шаҳар ҳокимликлари адлия бошқармалари ҳузурида унинг минтақавий бўлиmlари ташкил этилсин. Марказнинг тузилмаси ҳамда Устави тасдиқлансин.
2. Хуқуқий маърифат тарғиботи Марказининг асосий вазифалари ва фаолият йўналишлари қуйидагиларга белгилансин:
  - мамлакатда хуқуқий таълим фаолиятини кучайтириш ва усубий жиҳатдан таъминлаш, аҳоли ўртасида хуқуқий билиmlарни тарғиб қилиш;
  - аҳоли турли ижтимоий гуруҳларнинг хуқуқий маданиятини ошириш; хуқуқий тарбия ва таълимнинг замонавий турларини татиб-қилиш борасида тавсиялар ишлаб чиқиш;
  - аҳолининг хуқуқий билиmini ошириш мақсадида янги қўнилик ва меъёрий хуқуқий ҳужжатларни даврий умумлаштириш, уларни аҳолига етказиш учун Марказнинг минтақавий бўлиmlарига юбориш;
  - хуқуқий таълимнинг ҳолатини умумлаштириш ва таҳлил қилиб бориш, бу соҳани такомиллаштириш юзасидан тақлифларни ишлаб чиқиш;
  - жойларда хуқуқий тарғибот ишларини мувофиқлаштириш;
  - оммабоп хуқуқий адабиётларни, ўқув-усулбий қўлланмаларни ва дарсликларни тайёрлашни мувофиқлаштириш;
  - аҳолининг хуқуқий маданияти ва савиясини оширишга қаратилган ташкилий-тарғибот ишларда жамоат бирлашмалари, хуқуқни муҳофаза қилувчи идоралар ва илмий муассасалар билан ҳамкорлик қилиш.
3. Ўзбекистон Республикаси прокуратураси, суд, ички ишлар ва адлия идоралари, Халқ таълими вазирлиги, Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги ва Фанлар академияси хуқуқий маърифат тарғиботи Маркази вазифаларининг амалга оширилишида унга ақиндан амалий ёрдам кўрсатилар.
4. Республика «Маънавият ва маърифат» жамоатчилиги Маркази, қасаба уюшмалари Федерацияси Кенгаши, Хотин-қизлар қўмитаси, «Қамолот», «Маҳалла» жамғармалари ва бошқа жамоат бирлашмаларига аҳолининг хуқуқий билиmlарини ошириш юзасидан аниқ мақсадга йўналтирилган тарғибот ишларини амалга ошириш тавсия этилсин.
5. Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгашига, Тошкент шаҳар ва вилоятлар ҳокимликлари хуқуқий маърифат тарғиботи Марказининг минтақавий бўлиmlарини зарур асбоб-ускуналар, офис

мебели, ташкилий техника воситалари билан жиҳозлашда, хуқуқий тарғибот ишини юритишда ақиндан ёрдам кўрсатиш топширилсин.

Туман /шаҳар/ ҳокимликлари қосида жамоатчилик асосида хуқуқий маърифат тарғиботи Марказининг худудий бўлиmlарини ташкил қилиш Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгашига, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликларига топширилсин.

Худудий-маърифат тарғиботи Марказининг туман /шаҳар/лардаги минтақавий бўлиmlари ишини ташкил қилиш, хуқуқий тарғибот ишларини мувофиқлаштириш туман /шаҳар/ ҳокимлари зиммасига юклатилсин.

6. Хуқуқий маърифат тарғиботи Маркази ва унинг минтақавий бўлиmlари ходимларига давлат ҳокимияти органлари ходимлари меҳнатига ҳақ тўлашининг амалдаги шартларига мувофиқ тариф ставкалари белгилансин.
7. Хуқуқий маърифат тарғиботи Маркази ҳузурида илмий-оммабоп хуқуқий адабиётларни чиқариш бўйича идоралараро республика мувофиқлаштирувчи-усулбий Кенгаш тузилсин.
8. Хуқуқий маърифат тарғиботи Маркази ўзбекистон Республикаси Қонунлари, Республика Президентининг Фармонлари ва фармойишлари, Олий Махлис сессиялари ҳужжатлари, Вазирлар Маҳкамасининг қарор ва фармойишлари, вазирликлар ва идораларнинг меъёрий ҳужжатлари ва статистик тўпламларини олувчи ташкилотлар рўйхати киритилсин.
9. Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитаси хуқуқий маърифат тарғиботи Марказини махфий бўлмаган босма асарлар ва китоб махсусотининг (ижтимоий-сиёсий, иқтисодий, хуқуқий, тарихий) назорат нусхалари юборилувчи ташкилотлар рўйхати киритсин.
10. Оммабоп хуқуқий адабиётларни нашр этишни кўпайтириш ва уларни республика аҳолисига арзон нархларда сотишни йўлга қўйиш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитаси мавжуд «Адолат» нашриёти моддий-техникавий негизини мустаҳкамлашга яқиндан ёрдамлашсин.
11. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги Давлат матбуот қўмитаси, «Китоб савдоси» Давлат хўссадорлик уюшмаси, «Матбуот тарқатиш уюшмаси» акционерлик жамияти билан биргаликда хуқуқий илмий-оммабоп адабиётлар, дарсликлар ва ўқув қўлланмаларини аҳолига 50 фоиз арзонлаштирилган нархларда сотиш тартибларини ишлаб чиқиш тасдиқлаш учун Вазирлар Маҳкамасига тақдим этсин.
12. Ўзбекистон Республикаси Молия Вазирлиги Адлия вазирлиги бюртимасига мувофиқ хуқуқий маърифат тарғиботи Марказини жиҳозлаш, транспорт воситалари олиш ва фаолиятини ташкил этиш учун зарур маблағлар ажратсин.
13. Мазкур қарорнинг бажарилишини назорат қилиш Ўзбекистон Республикаси Президентининг Давлат маслаҳатчиси Б.Ғулмом зиммасига юклатилсин.

Вазирлар Маҳкамасининг Раиси
И.КАРИМОВ
Тошкент шаҳри, 1997 йил 22 июль.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг ФАРМОНИ

«ЎЗБЕКИСТОН БЕЛГИСИ» КЎКРАК НИШОНИНИ ТАЪСИС ЭТИШ ТЎҒРИСИДА

Миллий маънавиятимиз, маданий меросимиз ва умминсоний қадриятлари заминда юксак ватанпарварлик туйғусини ва меҳнатсеварлик фазилатларини ўзида мужасамлаштирган, Ватанимиз обрусини, шон-шухратини ва шарафини юксалтириш йўлида хизмат қилаётган, Ўзбекистонда келажак буюк давлат барпо этишда ҳамда мамлакатимиз ички ва ташқи ҳаётида фаол иштирок этаётган фуқароларни рағбатлантириш мақсадида:

1. «Ўзбекистон белгиси» кўкрак нишони таъсис этилсин.
2. «Ўзбекистон белгиси» кўкрак нишони тўғрисидаги Нишом тасдиқлансин.
3. «Ўзбекистон белгиси» кўкрак нишони тавсифи тасдиқлансин.

Ўзбекистон Республикаси Президенти
И. КАРИМОВ.
Тошкент шаҳри, 1997 йил 22 июль.

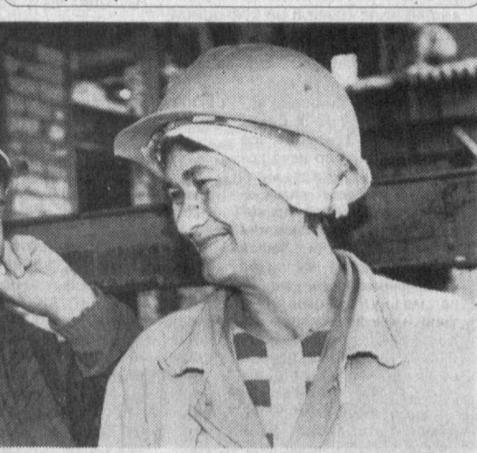
ТАЪЛИМ

ЎҚУВ МАРКАЗИГА СОВҒА

Жаҳон иқтисодиёти ва «Бизнес олами» ўқув дипломатияси университетининг «Бизнес олами» ўқув марказига Буюк Британиянинг Ўзбекистондаги Фавқуллода ва мухтор элчиси Барбара Хей хоним таъширф буюрди.

У талабалар ва ўқитувчиларни қутлаб ўқув марказига телевизор ва видеомагнитофонни совға қилиб топширди. Бу билан у бўлғуси мутахассисларнинг инглиз тилини эгаллаш соҳасида таълими ва билиmlарини такомиллаштиришдек умуий ишга ўз улушини қўшди. Ўз навбатида талабалар инглиз тилида ўзлари ҳақида, марказдаги машғулотлари ҳақида, нималарга қизиқишлари тўғрисида сўзлаб бердилар.

Собир БОБОЕВ.

«Сифат» ишлаб чиқариш-қурилиш хўссадорлик бирлашмасига қарашли «Баланд иморатлар қуриш» бошқармаси бунёдкорлари орасида Любовь Бобровник ва Надежда Кривовалар ўзларининг ишчанликлари билан ажралиб турадилар. Бу меҳнатсевар аёллар қарийб 30 йилдири пойтахтимиздаги йирик қурилиш участкаларида ўз вазифаларини сидқидилдан бажаришмоқда.

СУРАТДА: Любовь Бобровник ва Надежда Кривовалар ишга шундай кайфият билан киришадилар.

Рустам Шарипов олган сурат.

Тез кунларда республикамиз олий ўқув юртиларига қабул бўйича тест синовлари бошлаб юборилди. Модомики тест синовларининг асосий мақсади олий ўқув юртиларига фақат иқтидорли ёшларни танлаб олишда адолат таъминлашга риоя қилиш экан, бу борада ишлар қандай ташкил этилгани хусусида Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Давлат тест маркази директори Мухсин Мухитдинов билан суҳбатлашдик.

— Мана, 6 йилдири, тест синовларини ўтказиш технологиясини тобора ривожлантириш билан бирга бу ҳараёнда бевосита иштирок этадиган техник воситалардан унуми фойдаланиш ҳам такомиллашиб бормоқда. Бугунги кунга келиб ёшлар билиmini аниқлаб бериш тўлалиқ «ақли» машиналар зиммасига юклатилган, жумладан саволлар вариететларини танлаш, абитуриент билан савол-жавоб ўтказиш, жавоблар варақсини ўқиш кабиларни компьютер бажаради.

Эндиликда биз бундай машиналар вазифасини янада оширдик: компьютерга аудиторияга кирадиган болалар рўйхати, уларнинг аудиторияда ўтирадиган уйи рақами, мактабни битирганлик ҳақидаги шаходатномаси рақами, шу билан бирга бугунги кунда олий ўқув юртиларида ўқитган талабалар

рида тест синовлари жараёнини қузатиш инсон зиммасида қолмоқда. Шунинг учун тест синовлари ўтадиган ҳар бир аудиторияга шартли равишда Аудитория раҳбари ва Кузатувчи деган махсус одамлар тайинланадиган бўлди.

— Аудитория раҳбари ва Кузатувчининг вазифалари нималардан иборат бўлади?

— Аудитория раҳбари ўзига бириктирилган аудиторияга келиб, қартидан

диловчи ҳужжатларини текшириш билан аудиторияга киртади.

Тест синовлари қандай ўтатиладигани Аудитория раҳбари ва Кузатувчи назорат қилиб турилади. Агарда синов жараёнида абитуриент томонидан ортиқча хатти-ҳаракат содир этилса, айтайлик, ўзаро галлашиш, саволларга жавоб топилмади, яшарини манбалардан фойдаланиш холлари юз берса, ўша абитуриент фаолиятини тўхтатилади ва у бошқа икки абитуриент

БИЛИМЛАР ХОЛИС БАҲОЛАНАДИ

жойлашган тест материалларини қабул қилиб олади. Сўнгра аудиториядаги абитуриентлардан икки кишини тақлиф қилиб, Кузатувчи иштирокида қўти муҳриланган қўти текширилади. Қўти очилиб, ундаги саволлар китоби ва жавоблар варақаси саналади, сўнг абитуриентларга тарқатилади. Кузатувчи эса тест синовлари бошлангичидан аввал ўзига бириктирилган аудиторияга келиб, ҳар бир жойини кўздан кечириб чиқади. Кейин гуруҳ рўйхати бўйича абитуриентларнинг руҳсатнома, титул варақаси ва шахси тас-

риент гувоҳлигида тестдан четлаштириш тўғрисидаги махсус далолатномани тўлдирди. Тест тугагач Аудитория раҳбари, Кузатувчи ва энг кейин қўлган икки абитуриент саволлар китоби ва жавоблар варақасини санаб қўтига солишди, муҳрлаб имзо қўйишди ва Давлат тест марказининг вакилига топширишди.

— Аудитория раҳбари ва Кузатувчи қимлар томонидан тайинланадими?

— Аудитория раҳбари ва Кузатувчи ўша олий ўқув юрти жойлашган шаҳар ёки туман ҳокимлиги томонидан тайин-

БУГУНГИ КҮН НАФАСИ

МАМПАКАТИМИЗДА

- Вазирлар Маҳкамаси «Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги қошида юристлар малакасини ошириш марказини ташкил этиш тўғрисида» қарор қабул қилди.
- Бош вазир Уткир Султонов раислигида Вазирлар Маҳкамасида бўлиб ўтган республика халқ ҳўжалигида ҳисоб-китоб ишларини такомиллаштириш бўйича ҳўкумат комиссиясининг мажлисида тармоқлар ва худудларда корхона-ташкilotларнинг дебитор ва кредиторлик қарзлари сабаблари таҳлил этилди.
- Германиянинг «Орол болалари учун сув» хайрия ташкilotи тўплаб жўнатган тиббиёт асбоб-ускуналаридан иборат 210 минг маркалик 20 тоннадан иборат инсонпарварлик ёрдами Қорақалпоғистоннинг Нукус, Мўйноқ ва Тахтакўпир шаҳар касалхоналарига топширилди.
- Хитой Ташқи ишлар вазирлигининг бир гуруҳ мутахассислари «Марказий Осиё — ядро қуролидан холи зона» халқаро конференциясига тайёргарлик доирасида Тошкентда Ташқи ишлар вазирлиги ҳамда Президент ҳўзуридаги стратегик ва минтақаларо тадқиқотлар институтига ҳамкасблари билан икки томонлама маслаҳатлар ўтказдилар.

ЖАҲОНДА

- Қирғизистоннинг Хитой билан чегарадош Ирқиштом туманида бохжона-назорат пости ишга тушиши, юк машиналарининг қадимий Буюк Ипақ йўли бўйлаб Қашқарга қатнови йўлга қўйилиши муносабати билан бўлиб ўтган тантанали маросимда Ўзбекистон Республикаси Бош вазир Уткир Султонов, Қирғизистон Республикаси Бош вазир Апас Жумагулов, Хитойнинг Шинжон-Уйғур мухтор тумани маъмурияти раиси Аблет Абдурашид иштирок этдилар. Уткир Султонов Ўзбекистон Президенти Ислам Каримов номидан бу маросим қатнашчиларини унутилмас воқеа муносабати билан табриклади.
- Бугун Миср Араб Республикаси халқи миллий байрам — 1952 йилги инқилобни тантанали нишонламоқда.
- Бугун БМТнинг Европа бўлими қароргоҳи жойлашган Женева шаҳрида ўшбу халқаро ҳам-жамият воситачилигида Грузия—Абхазия можа-росини ҳал этиш юзасидан музокаралар бош-ланади. Унда АҚШ, Россия, Германия, Фран-ция, Буюк Британия вакиллари ҳам иштирок этиш қўзда тутилган.
- Арманистон Президентини Левон Тер-Пет-росян расмий таъширф билан Киевга келди. У Украина Президентини Леонид Кучма билан асо-сан иқтисодий алоқаларни ривожлантириш, жумладан янги газ ва нефть қувурларини бар-по этишда ҳамкорлик қилиш масалаларини му-ҳокама қилди.
- Кеча Белгия пойтахти Брюсселда Европа Иттифоқи воситачилигида Фаластин раҳбари Ёсир Арафат билан Исроил ташқи ишлар ва-зир Девид Леви ўртасида музокаралар ўтқа-зилди. Томонлар Фаластин—Исроил муносаба-тларини йўлга қўйиш юзасидан ташкил этилган 9 та комиссия ишини яна бошлашга келиши-дилар. Исроил Шарқий Қуддусда яҳудийлар учун ўй-жой қурилишига киришиш режасини эълон қилган шу йил апрель ойидан бошлаб илк бор Фаластин — Исроил ўртасида ана шундай юк-сақ даражада музокаралар бўлиб ўтди.
- Россия газ учун ҳақ тўланмаётганлиги са-бабли Украинага «зангори олов» етказиб бе-ришни 16 фоизга камайтирди. Агар бу қарз яқин кунлар ичидан узилмаса, Украинага газ ет-казиб бериш учун бир баробарга камайтири-лиши тўғрисида оғохлантирилди. Бугун Россия «Газпром»и раҳбари Рэм Вяхирев Киевда Ук-раина Президентини Леонид Кучма билан ўшбу муаммони муҳокама этади.
- Бугун Россия ташқи ишлар вазир Евге-ний Примakov Сеулга келади. У Жанубий Ко-рея раҳбарияти, жумладан Президент билан икки томонлама ҳамкорлик масалалари юзаси-дан фикр айирбoшлашади.
- Бу йил Молдовада мисли қўрилмаган таж-рибага — олий ўқув юртиларига имтиҳонси қа-бул қилишга ҳазм қилинди. Ўрта мактабни тугаллаган йигит-қизлар институт ва универси-тетларга етуқлик шаходатномаларидаги баҳо-ларга қараб қабул қилинмоқда.
- Қозғистонда баъзи ҳўкумат тузилмалари, беш вилоят ва 58 туман йўқотилганлиги нати-жасида бюджетда 3 миллиард тангани тежаш имконияти туғилди. Бу маблағнинг бир қисми давлат муассасаларини шу йил октябрь ойида мамлакатнинг янги пойтахти — Оқмолага кўчи-ришга сарфланадиган бўлди.
- «Мир» орбитал станциясининг ҳозирги эки-пажи носоз ҳолга келган «Спектр» бўлмасини таъмирламайдиган бўлди. Бу иш 5 август куни космосга парвоз қиладиган Анатолий Соловьев ва Павел Виноградовлар томонидан шу ой охирикларидан амалга оширилиши мўлжаллан-япти. Шу сабабли ўшбу экипаж таркибига ав-вал киритилган француз астронавт Леопольд Эйартс улар билан космосга парвоз қилмайдиган бўлди.
- Бугунги кунда аҳолиси 42,7 миллион ки-шини ташкил этадиган Жанубий Корееда 10 миллионга машина бор экан. Уларнинг 7,2 мил-лионини енгил автомобиллар ташкил этади. Ҳў-кумат машиналар сони назоратси янада кў-пайиб кетмаслиги учун оилада иккинчи авто-мобиль сотиб олинса, унга солиқ миқдорини икки баробарга ошириди.

ШАҲАР ТЕЛЕФОН ТАРМОҒИ АБОНЕНТЛАРИ ДИҚҚАТИГА!

Алоқа иншоотларини таъмирлаш юзасидан режадаги про-филактика ишлари амалга оширилиши муносабати билан 1997 йил 23 июлдан 4 августга чўна Юнусовод даҳаси, 11-мавзедига 50, 51, 52, 54, 55, 60-йўлларда яшовчи 21/24-АТС абонентларида алоқа бўлмади.

ТОШКЕНТ ШАҲАР ТЕЛЕФОН ТАРМОҒИ ВА РАДИОЛАШТИРИШ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ БИРЛАШМАСИ.

Ўзбекистонни, ўзбек халқини биладиган киши борки, ўзбек аёлининг нечоғли одобли эканлигини ҳам билади. Унинг одоби тилларда дoston. Аллоҳ таоло ўз бандаларига ризқ ва хислатлар улашар экан, ўзбек аёлларига беадад хусн, латофат, тароват, ақл билан бирга бир олам одоб, шарм-ҳаё, сабр-қаноат ҳам ато этган. Ўзбек аёли... Унинг ахлоқ-одоби унинг ижтимоий-иқтисодий ҳаётадаги ўрни қандай бўлиши лозим?

Шайхонтохур тумани ҳоқими ўринбосари, туман хотин-қизлар кўмитасининг раиси Саида Жалилова билан қилган суҳбатимиз ҳам ана шу мавзуда бўлди.

Одоб

ОЛАМНИ НУРАФШОН ҚИЛУВЧИ КЎЗГУ

— Ўзбек аёлининг жумлаи жаҳон ахлоқ оламини нурафшон қилиб турадиган одоб кўзгуси бор. Назаримда шу кўзгуга йигирманчи аср губори ўтиргандек туюлади. Бу кўзгунинг дарз кетишига, хира тортишига мажбур этган губор эса кейинги йилларда ҳеч тусиққа учрамай ўтиб кетаётган фарб «маданияти» губоридир.

Кинотеатр экранларида ва ойнаи жаҳон орқали кўрсатилаётган шармиз фильмлар, метро бекатларида ва бошқа гавжум жойларда сотилаётган бепарда китоблар назаримда ҳаёни, ифбатни суриб чиқараётгандай. Бинобарин биздан ҳаё юз ўғирар экан, ўзи билан бирга одоби ҳам судраб кетади. Одоби ушлаб қолсақ, ҳаё ўз-ўзидан кайтади. Ҳаёни тутиб қолсақ, одоб ҳеч қаёққа кетолмайди. Ойлада оналар ўз қизларига ахлоқ-одобнинг ҳар бир бобини: кийиниш, овқатланиш, хизмат кўрсатиш одоби, дастурхон тузаши ва беморга қараш одоби ҳақида ўз вақтида ўргатиб бормоқлари лозим. Яъни оналар ўз қизларини турмушга узатишга ҳозирлар эканлар, бу ишни улар фарзанд ақлини таниши биланок бошлаганлари маъқул. Зеро, келинчак одоби кизларимиз, аёлларимиз учун энг масъулятли жиҳоблардир. Келинчакнинг келгуси ҳаёти, оиланинг тақдирини, турмушининг ачини-чучулигини унинг бу одоби қай даражада эгаллаганига ҳам боғлиқ. Келинчак хизмати ҳам одоб силсиласининг муҳим бўғинларидан биридир.

Маҳалламиздаги бир онахон қизларини чиқаришдан етти-саккиз йил илгарийек унга бўлажак келинликнинг дастури ва кун тартибини тузиб берган эканлар. Тонг сахар ўриндан туриб, ҳовли ва кўчани супуриб-сидириш, сув сепиш, нонушта тайёрлаш ва нонуштада хизматда бўлиш; кўёвнинг ташқи кўринишини кўздан кечириб, тоза дастурмол билан тазминлаб, хизматга кузатиш, уйлари йиғиштириб, тозалаш, кир ювиш, тушлик тайёрлаш, юмушлар қолмаганига ишонч ҳосил қилинган яъни кийиниб, ўзига қараб, турмуш ўртоғини очик чеҳра билан кутиб олиш, кечки томи тайёрлаш, оила аъзолари емакхонага тўпнаётганларидан уларни тайёр дастурхон узара очик чеҳра ва салом билан кутиб олиш, чарчаганлигини билдирмаслик.

Бу дастурламал бир қарашда юракни орқага тортирадир. Лекин унга амал қилаётган келинчаклар ҳам бўлишаётгани йўқ. Бу хизматларнинг чарқоғи қайнона ва қайнонанинг бир оғиз ширин сўзлари, қилган дуолари орқали ювилиб кетади.

Мазкур онахоннинг тузиб берган «кун тартиб»лари, табиийки, уйда ўтирадиган қиз-келиндар учундир. Ҳўш, ишлайдиган келин бунинг уйдасидан чиқа оладими? Кун ўртасидаги юмушларни истисно этганда, уддалай олади. Бироз оғир бўлса-да, начора, оилага хизмат кўрсатиш келинлик одобининг, келинлик зийнатининг узвий бир қисми эканлиги барчага ҳаё.

Шу ўринда ҳозирги замоннинг энг муҳим ижтимоий масалаларидан бирига, яъни аёл кишининг ижтимоий-иқтисодий ҳаётадаги ўрни масаласига дуч келамиз.Одоб мавзусидан бироз четласак-да, муаммо ҳақида фикримизни изҳор этмасак бўлмайди. Ҳозирги пайтда «аёлининг ўрни уйда», «аёлининг вазифаси фарзанд тарбиялашдир» деган фикрлар бот-бот такрорланмоқда. Бу фикрларда жон бор. Кани энди бунинг учун етарли шароит бўлса? Эрак кишининг тоғри оила ахтиёжларини тўлиқ қоплай олмайдиган ҳозирги иқтисодий шароитда аёллар меҳнатидан воз кеза олмаслигимиз табиийдир.

Мамлакатимиз иқтисодий-ижтимоий ҳаётида аёл меҳнатисиз фаолият кўрсата олмайдиган соҳалар ҳам оз эмаски, бу — ишлаб чиқариш ва бошқа соҳаларда аёллар меҳнати, аёллар иштироки зарурат эканлигига далилдир. Сир эмаски, ҳозирги пайтда аёлларимизнинг хорижга ва мамлакатимизнинг турли шаҳарларига бориб савдо қилишлари иқтисодий зарурат доирасидан чиқиб, урфга айланиб қолмоқда. Ачинарли томонларидан бири шуки, савдо иши аёлларимизнинг азалий одоблардан, бир неча йиллар ўқиб, ўзлари орау қилган касбларидан тобора узоклаштириб юбормоқда. Бу муаммолар бошқа ижтимоий масалалар каби ҳал этилиши шубҳасиз. Бунинг учун ўзимиз фидойилик кўрсатишимиз лозим.

Юқорида таъкидлаганимиздек, ахлоқ-одоб ҳали бизнинг сарҳадларимиздан чиқиб кетганича йўқ. Одоби опа-сингилларимиз кўпчиликини ташкил этади. Хали шундай кунлар келадими, ўзбек зеболарининг навозишу лутфидан йиллар мобайнида бўлиб келаётганидек жаҳон аёллари ҳайрат ва ошуфталик билан ўрнак оладилар.

Суҳбатдош
Маймура РҶЗИЕВА.

ТОШКЕНТ АЁЛЛАРИ

«Мен 52 ёшдаман. 35 йил мактабда ўқитувчи бўлиб ишладим. Катта қизим оиласи билан бахтли яшамокда. Иккинчи қизим эса 1-шаҳар клиник касалхонасида ҳамшира бўлиб ишларди. Шу ерда даволаниб ётган. Й. исми йигит унга севги изҳор қилиб, уйимизга онасини юбораверди. Йигитнинг онаси совчи бўлиб келганда «Биз оиламиз билан қизингизга сира озор етказмаймиз» дея қоп-қоп ваъдалар беришди.

Тўй ҳам ўтди. Маълум муддатдан сўнг қуда томон қизимни ишдан бўшатиб олишди. Бора-бора қизимнинг ҳаёлчан, камгап, сиқилган бўлиб қолаётганини сеза бошладим. Назаримда тобора соғлиғига путур етаётган эди. Ниҳоят қизим бетобликдан касалхонага тушиб қолди. У билан гаплашганимдан сўнг ҳаммаси ойдинлашди. Маълум бўлишича, кўёвнинг девяри ҳар кун ич соат 6-7 лар орасида уйдан чиқиб, дискотекага бораркан ва эрталаб соат 5 ларда уйга кириб келаркан. Қизим бу ҳолни қайнона ва қайнотасига айтган экан, она «Мен ўғлимни худого топширдим», дебди. Отадан эса «Ўғлим ҳали ёш, ўйнаб-қулиб қолсинда, 2-3 фарзандли бўлгунча қуюлиб қолар» деган гапни эшитибди.

Шундай кунларнинг бирида кўёвим кечга яқин уйдан чиқиб кетаётганида қизим эрининг йўлини тўсиб:

«Кеч бўлганда қаёққа борасиз, мени ёлғиз ташлаб кетаверасизми?» дебди. Шунда эр жаҳл билан уни ҳомиладорлигига қарамай бор кучи билан итариб юборибди. Шунинг натижасида қизим касалхонага тушиб қолган экан. Катта қизим қуданикига борса, қайнона унга: «Синглингизни касалхонадан тўғри уйлариңгизга олиб кетаверинглар, мен тўйдим, ўғлимнинг ташвиши ҳам менга етиб ортади» дебди.

Жигарбандимни уйга олиб келишга мажбур бўлдим. Қизимни эри ва қайнонаси билан яраштириб қўйиш учун ўша маҳалла фаоллари уришиб кўришди, аммо қуда томон муросага кўнмади. Ўзини диндор ҳисобловчи оила қизимга қанчадан-қанча тухматлар қилди. Ҳатто қизим касалхонада ётган пайтида унинг уйдан мен сарпода қилган кийимларини ўғирлаб қўйишибди, меҳбелни синдиришибди.

Ҳозир қизим 4 ойдан бери уйимда. Қудамга: «Қизим ҳомиладор, яқинда кўзи ёрийди, тугилажак болани отасиз қолдирмайлик», десам, сунъий равишда ҳижоба кирган она: «Ҳеч нима қилмайди. Аллоҳ ўзи ризқини беради, мен ҳам етим ўсганман», деб жавоб берди. Ўзини тақводор ҳисоблаб, ҳижобга кирган бу она аёл шайхига доғ туширмаймишкан?

Н. А. Шайхонтохур тумани».

Ушбу мактубни эълон қилишимиздан мақсад бугунги кунда билиб-билмай ҳижобга қираётган, ўзини тақводор ҳисоблаб юрган айрим аёлларга ҳижобнинг асл моҳиятини англатишдир. Шу мавзуда Ўзбекистон Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Дин ишлари кўмитаси қошидаги Халқаро ислом тадқиқоти марказининг мудири Абдугани Абдуллоҳ қуйидаги фикрларни баён этдилар:

Шарҳ

ҲИЖОБ НИМАНИНГ АПОМАТИ?

Ислом дини нозил бўлгунча қадар Мадинада аёллар кўкрак ва елкалари очик ҳолда юрар эдилар. Қуръони Каримнинг Нур сураси 31-оятда аёллар кўкракларини ва елкаларини рўмоннинг бир қисми билан беркитишлари ҳақида буйруқ нозил бўлган, унга ҳам амал қилина бошланди. Бунга ҳам энди ҳижоб деб атадилар.

Ислом дини энг инсоний ва танпарвар диндир. Шунинг учун у аёлларни ҳам ҳалол меҳнат қилишга чорлайди. Бунга шароит ҳам яратиб берган. Ҳалол меҳнат билан ризқ-рўз топишни савоб амаллардан деб ҳисоблайди. Агар аёл бола-чақа боқиш учун меҳнат қилса, бу амалнинг савоби янада юксакроқдир. Ҳатто Қуръоннинг Аҳқоф сурасида 17-оятда одамлар ҳалол меҳнат қилсалар Аллоҳ уларнинг ризқ-рўзини албатта етказиши ҳақида гап кетади.

Муҳаддисларнинг келтиришлари-ча Абдулла бин Маъсуд исми машҳур саҳоба тузалмас дардга йўлиққан сабаб меҳнат қила олмас, шу сабабли кўп йиллар экан. Шунда унинг хотини пайғамбаримиз ҳузурларига келиб: «Эрим ўрнига мен меҳнат қилиб оиламини боқсам бўладими», деб сўраганида у киши «Бўлади» деб жавоб берган эканлар. Бундан ташқари Расулуллоҳ ўз

ҳадисларидан бирида: «Шундай гуноҳлар бўладики, уларни фақат ҳалол меҳнат ювади» дея марҳамат қилганлар. Яна бир ҳадисда у муборак зот: «Жаннатга аввал мен кираман, агар шу пайт олдимга аёл киши келиб «Мен уч болани ҳалол меҳнат билан боққанман» деса, унга ўзимдан аввал беҳишта киришга рухсат бераман» деганлар.

Меҳнат қилиш аёллар учун ва улар учун ўзларини маданий такомиллаштириш таққиланмаган экан, демак, бунинг учун илм олиш, замонавий фанларни ўрганиш, касб-ҳунар эгаллаш ҳам ман қилинмаган. Аммо бу амалларга ҳижоб ҳалал бормаслиги керак. Шунга ҳам таъкидлаш жоизки, ҳижоб турли даврларда турли мамлакатларда турлича ўралган. Масалан, ҳозирда ҳам Афғонистон билан Эронда аёллар ҳижоби бир-биридан фарқ қилади. Демак ҳар бир халқ бу борада ўз шарт-шароити, иқлимидан келиб чиқади. Бу гаплар яқинда Мисрда чоп қилинган «Ислом фатволари» деган катта китобда айтилган.

Мустақиллик туфайли халқимизга Ислом дини қайтиб келди. Айрим қиз-жувонларимиз ҳижоб ўрай бошладилар. Маълумки, дийримизда шариатнинг Имоми Аъзам мазҳабига амал қилиб келинган. Бу мазҳаб қондаларига кўра ҳижоб ўраганда аёлининг ўзи, қўлининг биллақдан паст қисми, оёқнинг ҳам тўпикдан паст қисми очик қолишига рухсат берилган. Қолган аъзолар беркитилиши керак. Шунингдек, Моликий, Шофий мазҳабларида ҳам шундай. Барчамизни Аллоҳ ҳидоят йўлига бошласин.

Абдумалик АБДУРАҲМОНОВ
ёзиб олди.

Ҳар даврнинг ўз либослари бўлади. Кийиниш зармонга қараб ўзгара боради. Бизнинг кунларда эса кийинишнинг бир неча ҳолатларини кузатамиз. Баъзи бировлар кимматбах ва асл либослар кийиб, ўта башанг эканини кўз-кўтишади. Бошқа бировлар одим, қулай ва энгил кийимларни ўзларига маъқул кўришяпти. Учинчи тоифадагилар диндор, тақводор кишилар бўлиб, уларнинг кийимлари ҳижоб кўринишидир.

«Энг гўзал либос — тақво либоси» дейилади қадимий китобларда. Яъни иймон-этиқод, тақво асосан кўнгилда бўлмоғи кераклиги уқтирилади. Покдомон ва ҳақиқат аёллар

лан учрашгандик. Ушанда меҳмонларга биз ҳам ҳижоб ҳақида саволлар бергани

Нуктаи назар

ЭНГ ГЎЗАЛ ЛИБОС

муслималик шартларини ҳижобсиз ҳам бажараваришлари мумкинку ахир. Ҳижоб уларнинг диндор эканини кўча-кўйдагиларга ошкор этибгина қолмай, балки аёлларни одамлардан ажратиб ҳам туради. Анча йиллар муқаддам Саудия Арабистонидан юртимизга келган аёллар би-

нинг ўзига хос муҳим қоидалари бор. Яъни бу либосларни эғнига олган аёлининг қалби мусавфо бўлиши керак. У бировни ғийбат қилмаслиги, устидан кулмаслиги, ҳатто ўзгалар ҳақида ёмон хаёлга бормаслиги ҳам зарур» Демакки, аёл, ўз латофати, назокатидан ташқари, муъмина ва муслималигини аввало кўнгил либосида намоён этиши лозим экан. Энг гўзал либос, яъни қалб либоси ҳар қандай либосдан устунроқ туради менимча.

Гулчехра ЖАМИЛОВА.

Тандир тўла ёпилди нон...

Рашид ГАЛИЕВ олган сурат.

Биз ва жаҳон

ҲАР ЕРНИНГ ТОШУ ТАРОЗУСИ

Аёлларимиз орасида тadbиркорлик билан шугулланаётганлар тобора кўпаяётган ҳозирги кунда уларга баъзан хорижий мамлакатларга боришга ҳам тўғри келиб қолади. Аммо шундай пайтда ўша мамлакатнинг урф-одатларидан оз бўлса-да хабардор бўлиш ишни энгиллаштирибгина қолмай муваффақият гарови эканлигини ҳам унутмаслик лозим.

НЬЮ-ЙОРК

Агар сиз одамови бўлсангиз, Нью-Йорк сизга зерикарли туюлиши мумкин. Аммо бу ерда «Ишларингиз қалай» деган саволга доимо «Аёло» дея жавоб қайтариш одат. Шаҳар фалати одатларга тўла. Ёзининг жазирамасида ҳам аёллар тор, баданига ёпишиб турадиган кийимларда юришади. Америкаликлар овқатланишни анча хуш кўришади. Айнаи шунинг учун тadbиркорлик мулоқотларини ланч номли овқат устида олиб боришади. Қизини шундаки, бундай келишувлар учун махсус кечки овқат ҳам бор. Агар тadbиркор шерингиз сизни кечки овқатга таклиф этса, албатта розилик бериңг. Бундай пайтларда рад этиш ҳақорат билан тенг.

ГОНКОНГ

Сервикорлик бу ерда ҳар жойда мавжуд. Шунинг учун тadbиркор шерингиз сиздан «катталиқ»ни кутади. Сиз ҳам шунга кўра обрўлироқ меҳмонхонага жойлашинг, кийиминг кимматроғини кийинг. Гонконгликлар хуროфатга берилган халқ; ёвуз инс-жинслардан кўриқшади. Шунга кўра оқ рангдаги кийим кийманг, улар учун бу ўлим рангидир. Агар сизни меҳмонга таклиф этишса совға сифатида цитрус дархатининг новдаси ёки саватчада апельсин (бахт рамзи) олиб бориңг. Бу сизнинг уларга хайрихоҳлигингизни кўрсатади.

ТОКИО

Бу ернинг асосий шиори — «Доимо табассум қилиңг!» Агар ишбилармонлик борасидаги учрашувингиз табассумсиз ўтса, у кўнглисиз таассурот қолдиради. Шериклар билан орадаги масофани сақлаган маъқул, японлар жисмоний яқинликни ёқтиришмайди. Саломлашиш учун визит карточкаларини билан алмашиш фойда. Шериклар билан учрашувга пошнасиз пойабзал кийиб бориш тавсия этилади, чунки дарозлик японларга хос хислат эмас. Шунингдек япон рестороанларига киришда оёқ кийимини ечиш ва чордона куриб ўтириш лозимлигини унутманг. Табиийки, бундай ҳолатда калта лобкада ва узун энгил пайпоқсиз бўлиш ахлоқсизлик ҳисобланади. Ҳар қандай ҳолатда ҳам хушмуомала бўлиш муваффақиятингиз гаровидир.

СТОКГОЛЬМ

Швеция пойтахтида ишбилармон аёллар тез-тез учраб туради, мамлакат аҳолиси жуда америкалашган, шунинг учун улар АҚШдан келган ҳар қандай нарсани, айниқса «Кальвин клайн» ёки «Донна Каран» кийимларини ёқтиришади. Ишбилармон шерингизни кечки овқатга таклиф этганда албатта спиртли ичимлик билан сийланг, зеро бундай ичимлик Швецияда киммат ҳисобланади, мулоқот жараёнида суҳбатдошингизнинг исми шарифини айтиб гапиринг. У билан шведлар фахрланадиган нарсалар, масалан, «АББА» эстрада гуруҳи, «Сааб», «Вольво» машиналари хусусида кўпроқ сўз юритинг.

РИМ

Италияда ишбилармонлик албатта ҳузур-ҳаловат келтиради, дея ҳисоблашади. Шунинг учун шериклар билан учрашув тушлик дастурхон атрофида ўтади. Биргина қаҳва италияликларнинг тўрт соатлик суҳбатига етади. Сафарингиз мақсади ҳақида гапирмай туришга ҳаракат қилиңг, аввалига шерингиз ишлари билан қизиқинг, мода ҳақида гаплашинг. Аммо сиебат ва Рим Папаси тўғрисида оғиз ҳам очманг. Айтилган жойларга сира кечикманг, учрашувлар узоқ вақт чўзилиб кетиши ҳам мумкин.

ПАРИЖ

Франция пойтахтида хушомадгўй эраклар сизни кимматбах рестороанларга таклиф этишади. Шунда бу ерда сизга нима ёқганини таъкидлашингиз шарт. Шунинг учун ҳар эҳтимолга қарши кўзга ташланадиган кийимингиз доимо тахт турсин. Агар сизни кечаларга, ўтиришларга таклиф этишса, айнаи айтилган вақтга бориш шарт эмас. Францияда таклиф этган одам таклиф этилган одамни ҳеч бир ҳафтарчиликсиз 30 дақиқага-ча қутиб туриши одатга айланган. Эсдан чиқарманки, французалар ўз мамлакати билан фахрланишади ва сиздан ўз тилларида гаплашшингизни куттишади.

ПОНДОН

Англияликлар ҳазил ва латифаларни ёқтиришмайди, шунинг учун улар билан об-ҳаво ёки футбол ҳақида гаплашган маъқул. Иккинчи жаҳон уруши ҳақида гап очишни ҳаёлиңгизга ҳам келтирманг. Яқиниси Англияда қиролча ҳукмронлик қилаётганидан мамнун эканлигингизни билдириб қўйинг.

РАСУЛУЛЛОҲ ДЕЙДИПАРКИ...

- Илм оломқ ҳар бир муслим ва муслимага учун фарздор.
- Ҳалол меҳнатдан сўнг чарчаб ухлаб ётганда одамнинг гуноҳлари тўкилади.
- Исломда таркидунёчилик йўқ.
- Умматларимнинг яхшиси бу дунё деб у дунёдан, ў дунё деб бу дунёдан кечмайдиганларидир.
- Оддий кийим кийиш ҳам иймондандир.
- Банда нопок ишлардан ўзини тиймасе, ўқиган намози, тутган рўзаси, берган закотидан унга ҳеч қандай наф йўқдир.
- Умматларим ҳеч қачон залолатга бирлашмайдилар. Қачонки одамлар ўртасида ихтилоф сезсаларинг, кўпчилик томонга ўтиб олинглар.
- Тангри сизларнинг ташқи кўринишларингиз ёки молу дунёларингизга эмас, балки дилларингизга ва ишларингизга қараб баҳо беради.
- Кибр юзасидан иштонни узайтириб кийишликдан сақланг. Тангри кибри ёмон кўради.

Гўзал ОТАЖОНОВА тўплаган.

Ўзбек қизининг хусну таровати аввало унинг самимий табассумида, иболи боқишларида, ўзига ярашган либосида, нозик ҳаракатларида. Айниқса кўзгуга боқиб, ўзига оро бериш оилари уни янада гўзаллаштиради.

ОРАСТАЛИК СИРПАРИ

- Нон сақланадиган идиш деворларини сирка билан артиб турсангиз ундан нохуш ҳид келмайди.
- Нон сақланадиган полиетилен халтача бир неча жойидан тешиб қўйилса, ундаги нон анча вақт юмшоқ туради.
- Утмаслашиб қолган личок тигини ярим соатларча сал шўрроқ сувда ушлаб турсангиз, ўткир бўлади.
- Шўр сувга ҳўлланган чўтка билан похол буюмингизни тозаласангиз, у янада чиройли тусга киради.
- Кеч пайти майда тузини гилам устига сеппиб эртаси кунни уни тоза юмшоқ латта билан артиб ташласангиз ранги очилади.
- Рангли газламаларни бир неча дақиқа тузли сувга ивишиб қўйсангиз туси айниб кетмайди.
- Таги куйган сирли идишни шўр сув билан бир неча қолдириңг. Эртасига ўша идишни бир қайнатиб ташласангиз, у тез ва осон тозаланади.
- Тукли сочқак ва халатлар момиқдай юмшоқ бўлишини хоҳласангиз уларни ювганидан гиздан сўнг бироз тузли сувда ушлаб туриңг, лекин дазимол урманг.

Насиба НАЗАРОВА тайёрлади.

Ўзбек адабиёти — «Оқшом» учун

Омон МУХТОР

Ўзбекистонда хизмат кўрсатган санъат арбоби

(Романдан парча)

(Охири: Бошбаш газетанинг ўтган сониди).

Сукрот кимбағал оилада (Софроник исми оддий тош йўнучи хонадониди) дунёга келган эди. У (оз-моз мактаб кўргани-ю фуқаролик бурчини бажариб, уч марта ҳарбий юришларда қатнашганини айтмаганда) чуқур билим эгалламаган, тирикчиликни ўтказиш учун аниқ бир касби-кор ҳам ўрганмаган эди. Унинг бунга имкони бўлмаган эди!

Сукротнинг афти-ангориди ҳам, юриш-туриши ҳам салобат-улуғворликдан нишон йўқ эди. У — тепакал, галча, пешонаси дўнг, бурни катта, лаблари дўрдок, кўзлари кесак терган — анчайин бадбашара ва бесўнақай киши эди. (Шу боисдан, Сукрот: «Гўзаллик — ҳукмронлиги тез ўтиб кетадиган қироличадир!» — деган бўлса керак.) У кўча-майдонда, бозорларда қишин-ёзин ялангоёқ, кифтига ташлаб олган матога ўраниб, турки-тароватидан қулларни эслатадиган алфозда юрар эди.

(«Кийинида олифталikka бормай, нафис юришга ҳаракат қилинг. Камтарлик — кўрк, исрофгарчилик эса ўзига бино қўйиш белгисидир!»)

Афлотун аксинча (зодагон Аристоннинг ўғли) тўқ-тўкин оилада туғилиб ўсган эди. (Унинг аждодларидан бир томири шох Кодрга, иккинчи томири машҳур қонунчи Солонга бориб тақалар эди.) Ёши йигирмага қийнашганда, у ўз давридаги ҳар жиҳатдан баркамол инсонга айланган эди. От чоптириш, беллашувда тенгдошлардан ҳеч ким унга бас келолмасди. Кураш мусобақаларида биринчи ўринни эгаллаган эди. Хушқомат, кўкси қалқон, елкалари кенг эди (унинг асл исми Аристокт бўлиб, кейинчалик кенглик — платос деган маънода Платон, Афлотун номини олган эди. (У — шoir эпик, лирик, драматик, мусиқчи ва мусаввир эди. Фалсафа уни ҳаммадан кўп қизиқтирарди. Гераклит ва Пифагор, Парменид ва Демокрит таълимотларини билар эди.

Афлотун шогирд тутганида, Сукротнинг ёши олтишдан ошган эди. У бир пайтлар Аспазия деган қизни яхши кўрган, лекин бу қизнинг муҳаббатига эришолмаган эди. Мирло деган қизга уйлانган; бир гал сафардан (ҳайто сафарларда юридиган пайти эди) қайтганида, хотини сувга фарқ бўлган устидан чиққан эди. Кейинги хотини (Ксантиппага кечроқ уйлانган) ундан ёши кичик; бу аёлдан туғилган икки ўғли ҳам нисбатан ёш эди. Сукрот қашшоқ яшаган ва ҳамон қашшоқ кўчи кечирмоқда эди. Унинг асосий машғулотни кўча-кўйда одамларга савоёл бериб, жавоб олиш (ёки уларнинг саволларига жавоб бериш), одамлар билан суҳбатлашишдан иборат эди. («Ўзини доно деб билган айрим кимсаларнинг жоҳил ва нодон эканлигини фoш этганим учун — одамлар мен билан мусохабани соғинадилар!» Одамлар орасида гарчи «донолар-доноси», энг билимдон киши» деб ном олган бўлса-да, у ўзини фавқуллодда билим эгаси, деб билмас, мен барча нарсдан хабардорман, деб даъво ҳам қилмас эди! Аксинча, ҳатто: «Менинг донишмандлигим менда ҳеч қандай доноликнинг йўқлигидир!» — дер эди.

(Лекин Сукротнинг суҳбатиди бўлганлар кўпинча: «У мени сеҳрлаб, шундай кўйга солдики, минбаъд то ҳозир яшаганимдек аҳволда яшай олмастимки ҳис этдим!» — дейишар эди.) Унинг учун суҳбат (бахс)нинг ўзи муҳим-эди! («Худонинг ўзи мени шу ҳолатимда яратиб, қуни бўйи, тинмай, ҳар жойда сизлардан ҳар бирингизни гафлатдан уйғотиш, дунёдан воқиф этиш, терғаш ва покликка чорлаш учун — бу шаҳарга юборган!») Сукрот — ундан-да олдинроқ ўтган Шарқ файласуфи Конфуций (ёки номи эскидан келган ўзимизнинг Хўжа Насриддинни эслайсизми!) сингари — ОЛАМ ва ОДАМ ҳақида ўйламай ЯШОЛМАЙДИГАН халқнинг содда бир вақили эди! У одамларга баъзан тағдор саволлар ташлаб, киноя, кулги билан сўзлаб, уларни саросимага солса ҳамки, асосан, мулоийм, хушфелъ, даревешифат, ҳар бир сўзи самимий, кўнгли очик, камтарин инсон эди! Сукрот (яна Конфуций сингари) бирон асар (киتاب) ёзмаган эди. У, инсон хотираси ҳар қандай ёзувдан кам эмас, деб туюшар эди.

Бутун Юнонистонда ҳаёт таълимоти бўйича мактаби, файласуфлигидан кўпроқ ҒАРОЙИБ ИНСОН эканлиги билан шухрат қозонган Сукрот ёш Афлотуннинг ҳаётига сел бўлиб кирган, унинг осмонда юлдуз бўлиб порлаган эди! Ҳаётга (дарёлар сувуллашидан қушлар сайроғичага) қаттиқ меҳр кўйган ва ҳаётдан доим баҳрамандлик туйган, жисман ва руҳан кучли, ўз қиладиган ишини аниқ билган—режалли («Ишни яхши бошласанг, ярмини бажардим, девер!»); «Арзимаган ва бефойда нарсаларга керагидан ортқ вақт сарфлаш нодонлик!», келишган—кибор Афлотун, ўзига ҳеч жиҳатдан ўхшамаган Сукротга мангу банди—асир бўлиб қолган эди! Сукротни учратиб, Афлотунга шу пайтгача ҳаёти, бор илми, машғулотни йўққа чиққандек туюлган эди... Сукрот ҳам шогирдлари ичиди Афлотун алоҳида ўрин тутганини сезган эди. Афлотунни учратишдан олдин у туш кўрган; тушида гўзал бир оққуш унинг кўксига келиб қўнган, сўнг аниқ нафма билан юксак фазоларга парвоз этган эди. Ва Афлотун рўпара келганида, Сукрот: «Мана, менинг оққушим!» — деб нидо қилган эди...

Сукротнинг паймонаси тўлганида, Афлотуннинг унга шогирд тутинганига тахминан саккиз йилча бўлган эди.

Бошқа шогирдлар қатори Афлотун ҳам оғир кунда пири-устозига ёрдам қилини чўзишга уринди. Бирок...

Афлотун суд жараёнида қатнашиб, Сукротни ҳимоя қиладиган нутқлар сўзлагани йўқ! Айниқса...

Сукрот (ниҳоят, Делосдан кема келиб, эиндонда ётган Сукрот) шогирдлариди даврасида ўзига жаза танлаб захар ютганида, — шу сўнгги нафасда Афлотун хайрлашиш учун унинг ёнига ҳам бормади! Уйда «касал» бўлиб, ётиб олди.

У ётмагандек... Ўша кунлари — Сукротнинг кўксидан учган оққуш Афинадан аллаҳқаларга чиқиб кетди.

Уни олдинда катта бир ҳаёт йўли кутмоқда эди!

(Давоми 4-бетда)

Ушбу давра суҳбати «Маънавий баркамол етук мутахассисларни тайёрлаш» мавзусига бағишланди. Унда «Маънавият ва маърифат» жамоатчилик маркази Тошкент шаҳар бўлими бошқаруви раиси, профессор Садир Салимов, Тошкент автомобиль-йўллар институтининг маънавий ишлари бўйича биринчи проректори Гофир Зокиров, Тошкент меъморчилик-курулиш институтининг «Маънавият ва маърифат» бўлими бошлиғи, профессор Ботир Акрамов, Тошкент юридик институти «Маънавият ва маърифат» бўлими бошлиғи Хосият Узоқовалар қатнашдилар.

Давра суҳбатини Тошкент шаҳар ҳокимининг ўринбосари, юридик фанлари доктори Шухрат Жалилов олиб борди.

Шухрат ЖАЛИЛОВ: — Президентимиз Исом Каримов таъкидлаганларидек, маънавий-маърифий ислохотлар давлат сиёсатининг асосий, устувор йўналиши ҳисобланади. Тошкент шаҳрида маънавий-маърифий ишларни таъминлаштириш борасида олиб борилаётган ишларда асосий эътибор одамлар Истиқлол берган имкониятлар моҳиятини чуқур тушуниб етишларига, миллий йўл-йўриқни оширишга, рўй бераётган мислсиз ўзгариш ва янгиланишларга уларда дахлдорлик туйғусини шакллантиришга қаратилган.

«Маънавият ва маърифат» жамоатчилик маркази Тошкент шаҳар бўлими бу йўналишда қисқа давр ичиди муайян ишларни амалга оширди. Туманларда ҳам ушбу марказнинг бўлимлари тузилиб, улар фаолият кўрсата бошлади. Шаҳар ва туман бўлимлари айниқса Президентимиз Фармонлари, Олий Мажлис томонидан қабул қилинаётган қонунлар, ҳуқуқат қарорлари моҳиятини тушунтириш, улар ижросини таъминлаш билан боғлиқ тарғибот-таъшиқот ишларида катта эътибор бермоқдалар. Шаҳар ҳамда туман ҳокимликлариди Президентимиз Исом Каримовнинг «Ўзбекистон XXI аср бўсағасида: хавфсизликка таҳдид, барқарорлик шартлари ва тараққиёт қаролатилари» китоби катта қизиқиш билан муҳокама этилди.

Айни вақтда миллий кадрларимизни тиклаш ва ривожлантириш, мустақил давлат фуқароларини ватанпарварлик руҳида тарбиялаш борасида ҳам анча ишлар қилинди.

Энг муҳими кишиларимизда маънавиятга бўлган муносабат ўзгарди, бу соҳага эътибор кучайди. «Маънавият ва маърифат» марказининг кўпгина бошланғич ташкилотлари тузилди. Улар ташкилот ва муассасаларда жамоатчилик асосида иш олиб бормоқдалар. Мактабларда ҳар ойнинг биринчи чорshanба кунини маънавий кунлари қилиб белгиланган. Уларда маънавият ва маърифат ишлари бўйича директор ўринбосарлари иш олиб борадилар. Олий ўқув юртлири, мактаблар, қатор қорхона ва ташкилотларда «Маънавият хоналари» ташкил этилди.

Садир САЛИМОВ: — Бугунги кунда Тошкент шаҳрида ва туманларда, барча турдаги ўқув юртлири, қорхона ва бирлашмалар, маҳалларда жамоатчилик ташкилотларида маънавият ва маърифат маркази бўлими иш олиб бормоқда. Маънавий-маърифий ишларга шахримизнинг олий ўқув юртлирида айниқса катта эътибор берилмоқда. Уларда асосий эътибор ёшларда юксак ватанпарварлик, инсоний фазилатларни шакллантиришга қаратилган. Масалан, автомобиль-йўллар институтида ҳар бир дарс бошида беш дақиқа маънавий масалаларига бағишланади. Бу ерда маънавий тадбирлар ўз самарасини бера бошлади. Бу, аввало, талабаларнинг тартиб-интизомиди, дарсларни ўзлаштиришида, ўқишга муносабатларини-

ларидан тарғибчилар гуруҳи ташкил этилди. Олий ўқув юртлирида «Маънавият асослари» ўқитила бошланди. Бу фан бўйича махсус дастур ишлаб чиқилди. Бу ўринда Тошкент давлат юридик институтида ишлаб чиқилган дастурни алоҳида таъкидлаб ўтишни истардим. Унда ахлоқ, никоҳ, оила масалалари, тарбиявий ишларнинг муҳим қирралари ўз ифодасини топган. Бу машғулотлар икки шаклда — аудиторияда ҳамда аудиториядан ташқари олиб борилади. Ётоқхоналарда ҳар хил мавзуларда суҳбат-

ларидан тарғибчилар гуруҳи ташкил этилди. Олий ўқув юртлирида «Маънавият асослари» ўқитила бошланди. Бу фан бўйича махсус дастур ишлаб чиқилди. Бу ўринда Тошкент давлат юридик институтида ишлаб чиқилган дастурни алоҳида таъкидлаб ўтишни истардим. Унда ахлоқ, никоҳ, оила масалалари, тарбиявий ишларнинг муҳим қирралари ўз ифодасини топган. Бу машғулотлар икки шаклда — аудиторияда ҳамда аудиториядан ташқари олиб борилади. Ётоқхоналарда ҳар хил мавзуларда суҳбат-

мазмун тасвир яратиб, томошабинга ахборот беришни эмас, унда ҳис-ҳаяжон, фикр уйғотишни вазифа қилиб қўйди. Шу боис у қўллаган панорамада шунчаки Орол бўйидаги бир шаҳар ёки қишлоқ эмас, балки сувсизлик мадори кетаётган собиқ денгизнинг собиқ соҳили намоян бўлади. Шунинг учун ҳам баҳайбат кемаларнинг кўриниши бизни ларзага келтиради. Ахир улар кўмга ботган ҳолда занглаб чирий бошлаган ҳолда гавдаланади. Шу сабабдан портретларда катта драматурглик «юк» бор. Қодирийнинг ақли кўзларида газаб ўқунларини ҳам, оламини ҳам, Орол бўйида шўролар даврида янгли ҳаёт кечирган қорақалпоқ аёлининг мураккаб психологик ҳолатини

Тасвир ва сўз уйғунлиги

Бугина эмас, режиссёр турли йирликдаги кадрларни мангитан ва мазмунан асосланган ҳолда бир-бирига олиб, яхлит фикрни томошабинга етказиш билан чекланмасдан рамзий маънога эга бўлган сермазмун тасвир ҳам яратди. Бу эса лавҳаларнинг таъсир кучини оширади: ўша тузумдан мавжудот азоб чеккани пўлат қафаслардаги занжирбанд, кулф ва занжирлар азобини чекаётган саман отнинг кўз ёши, тўвигдан тиркираб чиққан қонини дид билан суратга олиш ва монтаж қилиш билан ҳам таърифланади. Ўша тоталитар тузум даврида Оролни кўтаринг, деб бонг урганлар ҳам, Оролга ёрдам берилмаса ўлканнинг истиқболи бўлмаслиги

Хўш, ҳамкасб дўстимиз бу интилишда қандай ифода воситаларини қўлади-ю, пировардида қандай натижаларга эришди? Операторлик санъатини мукамал эгаллаган Б. Музаффаров сер-

нг ўзгаришида «Ўз ифодасини топмоқда.

Тошкент шаҳар бўлими ўз эътиборини маънавий-маърифий ишларни ривожлантириш, илгор таърибларни кенг ёйишга қаратмоқда. Айниқса, маданий, ҳуқуқий, маънавий тарбия, бозор иқтисодиёти, илмий-техника тараққиёти масалаларига оид суҳбатлар, мунозаралар ўтказишда олий ўқув юртлирига кўмаклашилмоқда. Бу тадбирларни ўтказишга вазирлик ва идоралар раҳбарлари, мутахассислар, илмий-текшириш институтиларнинг етакчи илмий ходимлари, профессор-ўқитувчилар, ёзувчи ва шоирлар, жамоатчилик ташкилотлари вакиллари кенг таъкид қилинмоқда.

Хозирги кунда шаҳар маънавият ва маърифат маркази, унинг жойлардаги ташкилотлари жамоатчилик ташкилотлари билан биргаликда маънавий-маърифий ишларга оммавий тус бериш, уларни изчил олиб боришга ҳаракат қилмоқдалар.

Ботирхон АКРАМОВ: — Институтимизда маънавият масалалари

да. Институтимизда ҳуқуқий ва маънавий тарбияни янада яхшилаш ҳамда унинг самарадорлигини ошириш борасида ҳам бир қатор тадбирлар амалга оширилди. Илмий кенгашимизда таълим-тарбиявий ишлар бош йўналишини белгилаб беришчи «Маънавий ва маърифат» ишларни янада яхшилаш ва таъминлаштириш чора-тадбирлари мажмуи режаси тасдиқланди.

Ўтилаётган дарсларнинг бошланғич беш дақиқаси «Маънавий тарбия дақиқалари» деб эълон қилинди. Фанларнинг туридан қатъи назар ҳар бир профессор-ўқитувчи беш дақиқа давомидида ахлоқ-одоб, тарбия масалаларидан суҳбат ўтказди.

Тасдиқланган режалар мажмуи асосан республиканинг тарихий олимлари Убайдулла Уватов, Турғун Файзиев, Ашраф Аҳмедов, Муборак Юнусхўжаева, Расулзодлар иштирокиди буюк ботомиз Амир Темур, шунингдек, Фитрат, Чўлпон ва Файзулла Хўжаев ҳаёти ва ижоди ҳақида қизиқарли давра суҳбатлари бўлиб ўтди.

Институтда профессор-ўқитувчилар учун «Маънавият ва маърифат асослари» бўйича семинар-кеңаш ҳам ўтказилди. Унда маънавий-маърифий ишларни янада таъминлаштириш ҳақида фикрлашиб олинди.

Маданият саройида ўтказилган «Аёл билан олам мунавар», «Маънавият — қалбим қўйиш», «Ўзбекистон — қўшиқ байрами», «Нав-

Шухрат ЖАЛИЛОВ: — Бугунги суҳбатимиздан шу нарса маълум бўлдики, маънавият масалалари борасида олий ўқув юртлирида муайян ишлар қилинмоқда. Уларнинг қўллариди кенг оммалаштириш мумкин бўлган таъриблар тўпланган. Кенг ҳамма жойда ҳам бу масалага бир хилда ижодий ёндашиляпти, деб бўлмайди. Бундан тегишли хулосалар чиқариш зарур.

Бугунги кунда ўқув юртлирида тахсил кўраётган талабаларга катта талаблар қўйилмоқда. Президентимиз ташаббуси билан ишлаб чиқарилаётган Миллий кадрларни тайёрлаш дастури талабаларини ҳисобга олиб, маънавий-маърифий ишларни аша шу дастур билан чамбарчас қобул олиб бориш мақсадга мувофиқ бўлади.

Мустақил давлатимиз учун чуқур билимли, юқори малакали, эътиқодли, барча инсоний фазилатларни ўзиди мужассамлаштирган, маданият, ватанпарвар мутахассислар зур. Шундан келиб чиқиб, олий ўқув юртлирида амалга оширилаётган маънавий-маърифий ишлар давр талабига жавоб берадиган мутахассисларни етиштириб чиқарадиган шарт-шароитни яратишга қаратилган бўлиши керак.

таъсирчан ва рамзий образлар ёрдамида ифода этилади.

Кинопублицист шундай тасвирга мос келадиган сўз топишга интилади. Бу сўз гоҳ кадрда — фильм қаҳрамонлари томонидан айтилади, гоҳ эса кадр ортда — суҳандон томонидан ўқилади. Абдулла Қодирийнинг фарзанди Маъсуд Абдуллаев, набиралари Шерқон Қодирий тасвирга эмас, ўша ҳолатга, воқеага, фожиага муносабатларини билдирадидилар, янги маълумотлар билан лавҳаларни бойитадилар. Орол ёнидаги қишлоқ аҳлининг кундалик ҳаёти, ўтмиш ҳақида ҳикоя қилганларида эса катта умумлашмаларга йўл очадилар. Ҳа, шўролар ҳуқумати куриб бораётган денгиз ҳақида қайғурмади, у билан боғлиқ бўлган халқларнинг оғир ҳаётдан беҳабар бўлди... Баъзан эса интервью, репортаж йўли билан воқеалар моҳияти очила боради: муаллифларнинг (уларнинг бири кинотасвирчи Шухрат Мақсудов) кадр ортдаги саволига кадрда аниқ жавоб олинди. Қўмга ботиб қолган кеманинг собиқ капитани палубада пайдо бўлиб, «капитан кўпригига» чиқиб жўш уриб турган Оролнинг яқин ўтмишдаги манзарасини гўёки чизадди, ўша тўлқинларни кўмсаб йўқ микрофонга гапирмоқчи, тасаввурдаги очик денгизда сайр қилмоқчи, балиқ тутмоқчи, юк ташимокчи бўлади.

Тасвир сув билан уйғунашиб бир бутун асарни ташкил этади. «Рўҳда ҳам, «Оролқум»да ҳам, «Илон йили»да ҳам шу ҳарли кўрамиз. Баҳодир Музаффаров мустақиллик шабадаси юртимизда энди эса бошлаганида ҳаётдан кўз юмди. Аслида у ижод этадиган вақт энди келган эди. Оғир дамларда ижодий жасорат кўрсатган дўстимиз ҳали ёритмаган мавзулар кўз эди.

Хамидулла АКБАРОВ. СУРАТДА: Баҳодир Музаффаров.

«Олтин мерос», «Камолот», «Маҳалла», «Эжосан» каби жамғармалар фаолиятига оид витриналар билан тўлдирмоқчимиз.

Масканимиздаги тарихий, фалсафий, ҳуқуқий, сиёсатшунослик, баддий ва бошқа хил адабиётлар—риносалар, газета ва журналлар биринчи навбатда барча талабалар, ўқитувчи-профессорлар, қолаверса бошқа китобсеварлар учун кун бўйи хизмат кўрсатмоқда.

«Маънавият ва маърифат» марказимиз ҳаётининг фаол иштирокида «Давлат, жамият, оила ва ёшлар тарбияси» мавзусида илмий-назарий конференция ўтказилди. Унинг ишида республика, шаҳар, туман жамоат ташкилотларидан, бошқа институтлардан етакчи мутахассислар иштирок этидилар. Йиллик режамиздан яна худди шундай унутилмас тадбиримиз ҳайъатининг фаол иштирокида «Давлат, жамият, оила ва ёшлар тарбияси» мавзусида илмий-назарий конференция ўтказилди. Унинг ишида республика, шаҳар, туман жамоат ташкилотларидан, бошқа институтлардан етакчи мутахассислар иштирок этидилар. Йиллик режамиздан яна худди шундай унутилмас тадбиримиз ҳайъатининг фаол иштирокида «Давлат, жамият, оила ва ёшлар тарбияси» мавзусида илмий-назарий конференция ўтказилди. Унинг ишида республика, шаҳар, туман жамоат ташкилотларидан, бошқа институтлардан етакчи мутахассислар иштирок этидилар. Йиллик режамиздан яна худди шундай унутилмас тадбиримиз ҳайъатининг фаол иштирокида «Давлат, жамият, оила ва ёшлар тарбияси» мавзусида илмий-назарий конференция ўтказилди. Унинг ишида республика, шаҳар, туман жамоат ташкилотларидан, бошқа институтлардан етакчи мутахассислар иштирок этидилар. Йиллик режамиздан яна худди шундай унутилмас тадбиримиз ҳайъатининг фаол иштирокида «Давлат, жамият, оила ва ёшлар тарбияси» мавзусида илмий-назарий конференция ўтказилди. Унинг ишида республика, шаҳар, туман жамоат ташкилотларидан, бошқа институтлардан етакчи мутахассислар иштирок этидилар. Йиллик режамиздан яна худди шундай унутилмас тадбиримиз ҳайъатининг фаол иштирокида «Давлат, жамият, оила ва ёшлар тарбияси» мавзусида илмий-назарий конференция ўтказилди. Унинг ишида республика, шаҳар, туман жамоат ташкилотларидан, бошқа институтлардан етакчи мутахассислар иштирок этидилар. Йиллик режамиздан яна худди шундай унутилмас тадбиримиз ҳайъатининг фаол иштирокида «Давлат, жамият, оила ва ёшлар тарбияси» мавзусида илмий-назарий конференция ўтказилди. Унинг ишида республика, шаҳар, туман жамоат ташкилотларидан, бошқа институтлардан етакчи мутахассислар иштирок этидилар. Йиллик режамиздан яна худди шундай унутилмас тадбиримиз ҳайъатининг фаол иштирокида «Давлат, жамият, оила ва ёшлар тарбияси» мавзусида илмий-назарий конференция ўтказилди. Унинг ишида республика, шаҳар, туман жамоат ташкилотларидан, бошқа институтлардан етакчи мутахассислар иштирок этидилар. Йиллик режамиздан яна худди шундай унутилмас тадбиримиз ҳайъатининг фаол иштирокида «Давлат, жамият, оила ва ёшлар тарбияси» мавзусида илмий-назарий конференция ўтказилди. Унинг ишида республика, шаҳар, туман жамоат ташкилотларидан, бошқа институтлардан етакчи мутахассислар иштирок этидилар. Йиллик режамиздан яна худди шундай унутилмас тадбиримиз ҳайъатининг фаол иштирокида «Давлат, жамият, оила ва ёшлар тарбияси» мавзусида илмий-назарий конференция ўтказилди. Унинг ишида республика, шаҳар, туман жамоат ташкилотларидан, бошқа институтлардан етакчи мутахассислар иштирок этидилар. Йиллик режамиздан яна худди шундай унутилмас тадбиримиз ҳайъатининг фаол иштирокида «Давлат, жамият, оила ва ёшлар тарбияси» мавзусида илмий-назарий конференция ўтказилди. Унинг ишида республика, шаҳар, туман жамоат ташкилотларидан, бошқа институтлардан етакчи мутахассислар иштирок этидилар. Йиллик режамиздан яна худди шундай унутилмас тадбиримиз ҳайъатининг фаол иштирокида «Давлат, жамият, оила ва ёшлар тарбияси» мавзусида илмий-назарий конференция ўтказилди. Унинг ишида республика, шаҳар, туман жамоат ташкилотларидан, бошқа институтлардан етакчи мутахассислар иштирок этидилар. Йиллик режамиздан яна худди шундай унутилмас тадбиримиз ҳайъатининг фаол иштирокида «Давлат, жамият, оила ва ёшлар тарбияси» мавзусида илмий-назарий конференция ўтказилди. Унинг ишида республика, шаҳар, туман жамоат ташкилотларидан, бошқа институтлардан етакчи мутахассислар иштирок этидилар. Йиллик режамиздан яна худди шундай унутилмас тадбиримиз ҳайъатининг фаол иштирокида «Давлат, жамият, оила ва ёшлар тарбияси» мавзусида илмий-назарий конференция ўтказилди. Унинг ишида республика, шаҳар, туман жамоат ташкилотларидан, бошқа институтлардан етакчи мутахассислар иштирок этидилар. Йиллик режамиздан яна худди шундай унутилмас тадбиримиз ҳайъатининг фаол иштирокида «Давлат, жамият, оила ва ёшлар тарбияси» мавзусида илмий-назарий конференция ўтказилди. Унинг ишида республика, шаҳар, туман жамоат ташкилотларидан, бошқа институтлардан етакчи мутахассислар иштирок этидилар. Йиллик режамиздан яна худди шундай унутилмас тадбиримиз ҳайъатининг фаол иштирокида «Давлат, жамият, оила ва ёшлар тарбияси» мавзусида илмий-назарий конференция ўтказилди. Унинг ишида республика, шаҳар, туман жамоат ташкилотларидан, бошқа институтлардан етакчи мутахассислар иштирок этидилар. Йиллик режамиздан яна худди шундай унутилмас тадбиримиз ҳайъатининг фаол иштирокида «Давлат, жамият, оила ва ёшлар тарбияси» мавзусида илмий-назарий конференция ўтказилди. Унинг ишида республика, шаҳар, туман жамоат ташкилотларидан, бошқа институтлардан етакчи мутахассислар иштирок этидилар. Йиллик режамиздан яна худди шундай унутилмас тадбиримиз ҳайъатининг фаол иштирокида «Давлат, жамият, оила ва ёшлар тарбияси» мавзусида илмий-назарий конференция ўтказилди. Унинг ишида республика, шаҳар, туман жамоат ташкилотларидан, бошқа институтлардан етакчи мутахассислар иштирок этидилар. Йиллик режамиздан яна худди шундай унутилмас тадбиримиз ҳайъатининг фаол иштирокида «Давлат, жамият, оила ва ёшлар тарбияси» мавзусида илмий-назарий конференция ўтказилди. Унинг ишида республика, шаҳар, туман жамоат ташкилотларидан, бошқа институтлардан етакчи мутахассислар иштирок этидилар. Йиллик режамиздан яна худди шундай унутилмас тадбиримиз ҳайъатининг фаол иштирокида «Давлат, жамият, оила ва ёшлар тарбияси» мавзусида илмий-назарий конференция ўтказилди. Унинг ишида республика, шаҳар, туман жамоат ташкилотларидан, бошқа институтлардан етакчи мутахассислар иштирок этидилар. Йиллик режамиздан яна худди шундай унутилмас тадбиримиз ҳайъатининг фаол иштирокида «Давлат, жамият, оила ва ёшлар тарбияси» мавзусида илмий-назарий конференция ўтказилди. Унинг ишида республика, шаҳар, туман жамоат ташкилотларидан, бошқа институтлардан етакчи мутахассислар иштирок этидилар. Йиллик режамиздан яна худди шундай унутилмас тадбиримиз ҳайъатининг фаол иштирокида «Давлат, жамият, оила ва ёшлар тарбияси» мавзусида илмий-назарий конференция ўтказилди. Унинг ишида республика, шаҳар, туман жамоат ташкилотларидан, бошқа институтлардан етакчи мутахассислар иштирок этидилар. Йиллик режамиздан яна худди шундай унутилмас тадбиримиз ҳайъатининг фаол иштирокида «Давлат, жамият, оила ва ёшлар тарбияси» мавзусида илмий-назарий конференция ўтказилди. Унинг ишида республика, шаҳар, туман жамоат ташкилотларидан, бошқа институтлардан етакчи мутахассислар иштирок этидилар. Йиллик режамиздан яна худди шундай унутилмас тадбиримиз ҳайъатининг фаол иштирокида «Давлат, жамият, оила ва ёшлар тарбияси» мавзусида илмий-назарий конференция ўтказилди. Унинг ишида республика, шаҳар, туман жамоат ташкилотларидан, бошқа институтлардан етакчи мутахассислар иштирок этидилар. Йиллик режамиздан яна худди шундай унутилмас тадбиримиз ҳайъатининг фаол иштирокида «Давлат, жамият, оила ва ёшлар тарбияси» мавзусида илмий-назарий конференция ўтказилди. Унинг ишида республика, шаҳар, туман жамоат ташкилотларидан, бошқа институтлардан етакчи мутахассислар иштирок этидилар. Йиллик режамиздан яна худди шундай унутилмас тадбиримиз ҳайъатининг фаол иштирокида «Давлат, жамият, оила ва ёшлар тарбияси» мавзусида илмий-назарий конференция ўтказилди. Унинг ишида республика, шаҳар, туман жамоат ташкилотларидан, бошқа институтлардан етакчи мутахассислар иштирок этидилар. Йиллик режамиздан яна худди шундай унутилмас тадбиримиз ҳайъатининг фаол иштирокида «Давлат, жамият, оила ва ё

(Охири. Боши 3-бетда).

ОДАМЛАР ВА СОЯЛАР

(РУХСОРА)
Биринчи қисм

Усмон Рухсорани кўрмаганига кўп бўлди. Минг йил...

Бугун келасизми, ё Кутайинми эртага?! Индингами?! Ундан сўнги?!

Бу ҳафта келмасизми?! Келмасизми ўн беш кун?! Бир ойма?! Ундан кўпроқ?! Баъзан эса бундай: Юрагимни бир ўт тафталаб, Мен унгами, ўзимни тутдим?! Сизни интиқ кутдим. Ҳафталаб. Ойлаб кутдим. Йилма-йил кутдим. Яна баъзан бундай: Сиз — ҳам мағрур, ҳам эркин, — Аммо ажиб хаёли. Ҳар қадамда юз эпкин, Лекин ўйиндан холи.

Менинг умримда мангу — Энди қолган шу ҳолат. Олис йўлларнинг чанги — Наҳот бўлса, адолат?! У Рухсорани қаттиқ соғинган! — кўргиси келмоқда эди.

Ахйир, Рухсорани кўргани Усмон ўзи йўлга чиққан эди. (Чу, тулпорим, ёллари олтин, Чу, қайдасан, бахтли манзилим?!)

Бу одамлар йўлда унга келиб қўшилишди ёки буларга у қўшилиб олди — яхши тушунолмади. Афтидан, ҳозир бунинг аҳамияти йўқ эди.

Отликлар, туя минганлар, ҳатто хачир минганлар бор. Пиёдалар кўпроқ. Аҳён-аҳён битта-яримта ара-ва ҳам учар эди. Усмонга ўхшаб, барча тонги кўтарилаётган кўшга қараб секин судралиб боришмоқда эди. Бутун бир қарвон!

Чексиз саҳрода кум тепалардаги саксовул, юлғун, юзган, қовгар, ялли қизариб ётган тикан буталарини оралаганча, одамлар сувсираб, ҳол-мадори қуриб, қудук томон вазмин сурилмоқда эди.

Усмон хаёлга ботган (хаёлида Рухсора!). Лекин у ҳам чанқаб, оғзидан нафас ўрнида олов чиқмоқда эди.

(Улар сув ташвишини қилиб, кейин яна ўз йўлидан кетишни мўлжаллагани — шунга ўхшар эди! Хўп воқеанинг давомини эшитинг).

Ниҳоят... қудук бошига етиб келишди.

Бир тўп киши энгашиб, қудук ичига қарашди. Усмон ҳам қаради.

Баъзи қудуқлар ичида ой бўлади, деб эшитган эди.

Бу қудуқнинг ҳам тубида нимадир ялтирарди! Бироқ одамларга ой эмас, сув керак эди!

Пастга челақ туширишди. Челақ тарақлаб, қуруқ чиқди.

Яна туширишди. Яна қуруқ!

Паршонланиб, одам тушириб кўришга қарор қилишди.

Бир одамни белидан арқон боғлаб, узатишди. Қудуқдан бу одамнинг жасади чиқди. Унинг боши кесилган эди!

Иккинчи одамнинг белига арқон боғлашди.

Бунинг ҳам жасади чиқди. Қиличчи, ханжар билан тилкалаб ташланган эди!

Учинчи одам журъатланиб, тушди.

Яна жасад. Бунисининг кўксига кўрғошин!

Энди қудуққа тушгани ҳеч кимнинг юраги дов бермай кўйган эди.

Усмон, одамларга сув олиб чиқсам, уларни шу бало-қазодан қутқарсам, ўшанда албатта, мурод-мақсадимга етаман, менга Рухсорани кўриш насиб этади, деб ўйлади. Бунга ўзича ишонди.

— Мен тушаман, — деди одамларга Усмон. — Аммо мени оёғим билан эмас, бошим билан туширинлар!

— Нега бош билан?! — сўрашди одамлар.

— Бошим билан шўнғимокчиман! — деди Усмон ҳазиллашиб. Кейин, тушунтирди. — Бош билан тушмаса, оёқ остини кўриб бўлмайди. Мен бошни ишлатмокчиман!

Усмоннинг белига одамлар арқон боғлаб, уни тушира бошлашди.

Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси Зоология институти сари йўл олар эканман, табиатнинг тилсиз жонзотлари, илонларнинг совуқ нигоҳлари, вишиллашлари кўз олдимга келди. Институт директори Жамолдин Азимов ҳозирги кунда институт жамоаси қандай ишларни амалга ошираётганлигини сўзини бошлади:

— Биз ҳайвонларнинг, ҳусан камайиб кетган ҳайвонларнинг популяцияси экологиясини, табиатда бўлаётган ўзгаришлар жараёнининг антропоген омилларини, таъсир механизмларини ва шу таъсир натижасида ҳайвонларда бўладиган мослашу жараёнини ўрганишимиз.

— Экологик ўзгаришлар натижасида жуда кўп ўсимликлар, ҳайвонлар йўқолиб бораётгани одамларни ташвишлантирмоқда... — Ҳа, бу нарса ҳаммага аён. Ташки муҳитда кечаётган ҳар бир жараён, экологик ўзгаришлар натижасида ҳайвонларнинг яшаш муҳити бузилди. Шунинг учун биринчи галдаги вазифамиз табиий муҳитни сақлаш. Шунинг учун кўп қисми иқтисодий аҳамиятга эга эди. Шулар жумласига захарли илонлар, қоракўртлар, чаёнлар, лочинлар оиласига мансуб шахин, сапсан қушлари қиради. Ҳеч бўл-

маса уларнинг ҳозирги сонини сақлаб қолишимиз керак. — Институтдаги бир неча тажрибхона илонлар устида иш олиб бораётган экан... — Ҳа, бошимиз ва зоотоксикология тажрибхонасида ҳали фанга маълум бўлмаган захарли ўргимчаклар, илон-

сил қилувчи ҳамда фосфолиназа фаоллигига эга бўлган таркибий қисмлар мавжудлиги аниқланди. Илонларнинг умумий тизимига қарасак, анча чалқашликлар бор. Ана шу чалқашликлар замонавий фан ютуқлари асосида қайта кўриб чиқилмоқда. Бу эса зоология фанининг тараққиётида жуда катта ўринни эгаллайди. Ҳозирда физиологик, биокимёвий, биофизикавий жараёнларни ўрганишимиз. Ҳўллон, ранг-баранг чипор илон, сувилонларда захар йўқ деб келинган. Лекин илмий тадқиқот ишлари уларда захар борлигини аниқлади. Заҳар қимматбаҳо ашё. Ундан олинган моддалар одамлар соғлиги учун жуда катта аҳамиятга эга. Бу борада чет мамлакатлардаги фирмалар билан битим тузиб, доридармон тайёрлашни йўлга қўймоқчимиз. Келажакда шу қўша корхоналар орқали тайёр махсулот ишлаб чиқаришимиз.

Гўзал ХОЛИКОВА сўхбатлашди.

ЗАҲАРИ КОНИ ФОЙДА

дагина ҳайвонлар учун қулай шароит яратган бўламиз. Кўп ҳайвонлар йўқолиб кетяпти. Ўзбекистон Қизил китобига 1984 йилда 64 та ҳайвон тури киритилган, ҳозир эса бу микдор 80 га етди. Бу 10 йил ичида бўлган ҳодиса. Мана шу камайиб кетган ҳайвонларнинг бири қисми иқтисодий аҳамиятга эга эди. Шулар жумласига захарли илонлар, қоракўртлар, чаёнлар, лочинлар оиласига мансуб шахин, сапсан қушлари қиради. Ҳеч бўл-

Ёғи таътил мароқли ўтмоқда. Равиль Альбеков олган сурат-лаҳаси.

ЭНГ КАТТА БОЙЛИК

- Кимнинг тили ширин бўлса, унинг дўсти кўп бўлади.
- Энг катта бойлик — ақлдор.
- Энг катта ваҳшийлик — манманликдир.
- Киши гапидан билинади, чунки ўша одамнинг кимлиги тилининг тағига яширинган бўлади.
- Ўз қадрини билган киши ҳеч қачон хор бўлмайди.
- Агар душманнингиздан кучли бўлсангиз, кучли бўлганингизга шукроналар қилиб, уни кечира билинг.
- Гапиришингиздан аввал сўзлар сизнинг ҳукмингизда бўлади, гапириб қўйганингиздан кейин эса сиз уларнинг ҳукмида бўласиз. Олтин кумушларингизни эҳтиёт қилганингиз каби тилингизни ҳам эҳтиёт қилинг. Биттагина нотўғри ёки ноўрин айтилган сўз ҳамма неъматлардан маҳрум қилиб, балою офатлар гирдобига гарқ қилиши мумкин.
- Кимдандир мустақил бўлсанг — сен унинг назорисан, кимгадир муҳтож бўлсанг — сен унинг асирисан, кимгадир совғалар бера олсанг — сен унинг амирисан.
- Дўстларимиз ҳам, душманларимиз ҳам учта. Дўстларимиз: дўстимиз, дўстимизнинг дўсти, душманимизнинг душмани. Душманимиз: душманимиз, дўстимизнинг душмани, душманимизнинг дўсти.

Баҳриддин МАҚСУД ўғли тайёрлади.

АЖОЙБОТЛАР

ҚИРОЛИЧА
ФОЙДАЛАНГАН
СОВУН

Худойберган ХУДОЙБЕРГАНОВ, биология фанлари номзоди.

ТАБАССУМ

Бир кишига болалигида «Ажойиб» деб исм қўйишган эди. У ўлими олдиндан хотинини ёнига қақриб деди: — Бир умр шу исм билан азоб чекиб келдим. Қарга борсам «Ажойиб» келаяпти дейишарди, гўё устимдан кулишайтгандай бўларди. Энди шу номни қабримга ёздирмагин.

Улимидан кейин унинг қабрига ушбу сўзларни ёзиб қўйишди: «Бу одам етмиш йил хотини билан яшаб, бирон марта ҳам уни хафа қилмаган».

Қабр эиератига келганлар унда ёзилганларни ўқиб: — Ия, ажойиб-ку! — дейишарди!

Ўзига бино қўйган тақабур киши тақсининг орқа ўриндиғида ястаниб кетарди. Тақси бир чорраҳага яқинлашганда у қўлидаги кичкина асо билан ҳайдовчининг елкасига туртиб деди: — Бу ер Юсуфободми? — Йўқ, жаноб! Бу ер бир бечора банданинг елкаси, — деди ҳайдовчи.

Бир хоним врачга телефон қилиб деди: — Жаноб, доктор! Эрим сув ичаман, деб билмасдан бензин ичиб қўйибди. Ҳозир ҳовлида югуриб юрибди.

Врач хотиржамлик билан жавоб берди: — Асло ташвиш чекманг, хоним. Қачон бензини тугаса, ўз холига келади.

Улуғ француз олими Луи Пастер овқатланган учун ресторанига кирди. Официант унга таомнамани берганида Луи Пастер кўзойнагини унутиб қолдирганини эслаб официантга: «Таомнамани ўзингиз ўқиб беринг», — деди.

Официант унинг сўзларини эшитиб бўлган афсус билан: — Кеңирасиз, мен ҳам сизга ўхшаб саводсизман, — деб жавоб берди.

Баҳриддин ТУРҒУНОВ тайёрлади.

ТОШКЕНТ ОҚШОМИ

«ТОШКЕНТ ОҚШОМИ»НИНГ 7 ИЮЛЬ СОНИДАГИ МАҚОЛАДА ОҒРИКЛИ МАВЗУ ҚАЛАМГА ОЛИНГАН. БУ ГАПИМДАН, ХЎШ НИМАС ОҒРИКЛИ, ДЕГАН САВОЛ ТУҒИЛИШИ ТАБИИЙ.

Оғриқли томони — сайрга чиққан итлар болаларнинг ўтакасини ёради. Энг ёмони, кутириш касаллиги айнан шу итларда учрайди. Келинг, бу ҳақда бафуржа мулоҳаза юртайлик.

Авалло ит етаклайди-ми, айиқ ўйнатади-ми — ҳар кимнинг шахсий иши. Лекин булар бошқаларнинг ҳаётига таҳдид солмаслиги керак.

«Халқлар дўстлиги» мавзусида тутдек тўкилишга келган маҳалла бор эди. Шу ерда ижарада яшардик. Рус кампирнинг каламушдан сал каттароқ ити бор эди. Савилнинг ўзи йўқдай бўлсам овози ўқдай эди. Бир кун хаёл суриб остонадан ўганимни билан, «ФФ!» деб олдимдан чиқса бўладими! Жаҳлим чиқиб, бир нарса қилиб тинчиторай десам, кампир-

га раҳимм келади. Ўғли, «дом»да, қизи узоқ юртга эрга тегиб кетган. Бечора кампир шу ит билан овунади, уни уришади, у билан гапашади, эркалайди. Ноилоҳ чидашга мажбур эдим... Буям майли энди... «Дружба» кинотеатрдан ўтиб борсангиз, чап томон-

да пастқам кўчалар бор. Бирорта хонадонни қақиргудай бўлсангиз итлар ҳуриб «исён» кўтарворади. Лоф бўлмаса, ҳар хонадонда камидики ит боров.

Ётоқхонамизнинг олдида болалар ўйнайдиган хиёбон бор. Шу ерда олти яшарлик қизчамай ўйнаб ўтирган эди. Эгаси билан сайрга чиққан ит ўша томонга югуриб қолди. Қулоқлари супрадай, хайриятки, қизим уни олдинроқ пайқаб қолди. Ўзим пулемётни ўқи бўп кетдиёв. Уни кўрганлар жойида «тахта» бўп қолди. Қўрқиб кетган болаларни сув сеппиб ўзига келтирдик.

Хўш, гавжум шаҳарнинг қоқ ўртасида «бўрибосар»ларга нима бор? Эгаларининг сурув-сурув қўйлари бўлсаки, шуларни қўриқласа! Таваба, дейсан киши.

Тўғри, ота буваларимиз «Ит — вафо» деб айташарди. Жонивор, хонадонга келадиган бало-қазони қайтаргани, дея ит боққанлар. Лекин зинҳор одамга яқин ерда эмас, ховлига қирган одам кўринмайди-ган, узоқроқ жойда асраган. Итнинг оғзидан қўланса хид чиқса, одамнинг соғлиги учун зарарли, деб оғохлантиришни ҳам унутмаганлар.

Баъзи бировлар ит етакласа, ўзини аслазда хонимлардек ҳис қилсалар керакда. Такрор айтаман, ит етаклаш ҳузур-ҳаловати ҳар кимнинг инон-ихтиёрида. Лекин чопқиллаб юрган эркактойлар, ақлли-қорамли, наслдорми, насли пастми, барибир ит. Қолмайди, деб ҳеч ким қамолат бера олмайди. Ит тишлаган одам уқол олиши керак. Туф-туф, ҳеч кимсаннинг бошига бундай кун тушмасан.

Абдурахмон АЛИБОВ ўғли.

ШИРИН ШҮРВА (ЭРТАК)

Айни пешин маҳалида Кирпи ўрмондан бирон егулик топа олмай, қуруқ қайтиб келаётган экан. Ола Кўённинг ўйи ёнидан ўтаётса, димоғига қарам шўрванинг ёқимли хиди урилибди.

«Оҳ-оҳ!» — қувонибди Кирпи. — Ола Кўённикида шўрва биқиллаб қайнаб турганга ўхшайди. Ўзим қорин сурнай чалапти, кирсам, қалай бўларкин?! Айтмаган жойга, йўнмаган таёқ, ахир. Баъзиларга ўхшаб бетимни қалин қилиб, ис чиккан жойга иршайиб кириб борсаммикан? Э, йўқ, оқ қолсам қолай, лекин кирмайман».

Кирпи бир-икки қадам босибдию, нари кетолмай қолибди. Шўрванинг хиди иштахасини баттар очиб юборибди. Яна ўйлабди: «Кўён ўзимнинг жонанон ҳам бисини-ку! Бир меҳмон бўлсам, бўлибман-да! Ахир Кўён ҳам бизникида кўп ён-ичган, ҳатто бир-икки гал ётиб ҳам қолганди... Қаранг, тиркичиладан ортиб, вақт топиб Кўённикига ҳеч келолмаган эдим. Хойнаҳой, дўстим мени кўриб, ўзида йўқ секин кетса керак. Шундоқ шўрвани ичмай, қаёққа бораман?»

Кирпи тортиниб, минг бир андиша билан Кўённинг эшигини қоқибди.

— Салом, дўстим Кўёнбой, омон-эсонмисан? — дебди Кирпи қучоқ очиб. Ола Кўён Кирпини кўрибдию, бирдан қовоғи солиниб кетибди. Аммо сир бой бермай: — Хўш кўрдик, келинг, — дебди энаси қотиб.

— Кўёнбой, жуда қўлинг гул, пазандасан-да! Уйинг ёнидан ўтиб кетаётсан, шўрванинг хўшбўй хиди димоғимга гул этиб урилди. Кира қолдим.

— Жуда яхши қилибсан, — дебди ола Кўён кесатгандай. Ола Кўён анча хасис, зикна экан. Бировларникига меҳмонга борар экану, лекин ўзи бирор марта ҳам уйига бировни чақирмаган экан. Кирпининг келиши унга ёқмабди.

Ола Кўён йўлда турган челақларни оёғи билан тарақлатиб тепиб, дам у ёққа, дам бу ёққа ўтиб, меҳмонга дастурхон ёзибди.

Худди шу пайт эшикдан иккинчи меҳмон — Юмронбой кириб келибди. Меҳмонларнинг иккита бўлганини кўрган Кўённинг қовоғидан қор ёғилибди.

— Кўёнжон, шўрва пишираётган экансан, келавердим, — дебди Юмрон тиржайиб.

— Меҳмонларга эшигим доим очик, — дебди ола Кўён тўнглик билан. Ичида эса: «Сенга кимнинг кўзи учиб турувди?» дебди бўғилиб.

Ола Кўён ошхонага кириб кетибди. Дам ўтмай унинг шангилаган овози эшитилибди: — Вой, қурибгина кеткур, текинтомоқ пашшалар-ей, нуқул тайёр оватта ёпишгани-ёпишгани-а?

Ола Кўён идиш-товолқларни бир-бирига уриб, тарақлатиб оватта сузибди. Сўнг идишларни меҳмонлар олдига тақ этиб қўйибди.

Меҳмонлар бир-бирларига қарашибди. Улар шўрвадан бир қошиқ ичишибдию, ўринларидан туришибди.

— Кўёнбой, шўрва жуда мазали бўлган экан, — дейишибди-да, жўнаб қолишибди.

Ола Кўён уларни кузатиб келиб, бундоқ қараса, меҳмонлар оватта тегушмабди ҳисоб... У ҳайрон бўлибди.

— Ўзлари-ку, «Қули гул пазандасан, шўрванинг хиди ундок, мазаси бундоқ», деб роса макташди. Ширин бўлса нега ичишмабди? Вой таваба, ...Таваба... — дебди ўзига ўзи.

Айтинг-чи, нима учун меҳмонлар ола Кўён пиширган шўрвани ичишмади?

Рауф ТОЛИБ, Абдулла Авлоний номли мухофот соҳиб.

Миллий бог шаҳримиз кўрки. Рустам ШАРИПОВ сурат-лаҳаси.

РАНГ-БАРАНГ МАВЗУЛАРДА

Йўлдош Охунбобоев номидаги республика ёш томошабинлар театри ижон ёлди жамоаси болаларнинг ёзги таътилида муносиб совга тайёрладилар. Драматург Ёнгин Мирзо ва Омон Шариповлар қаламига мансуб «Эвиз умр» деб номланган, ёшлар ҳаётидан олинган асар асосидаги спектакль муҳлислар томонидан катта қизиқиш билан кутиб олинди. Саҳна асаридидаги асосий ролларни Манзура Ҳамидова, Мухаббат Йўлдошева, Лутфулла Саъдуллаев, Исмоил Абдуллаев, Ҳақима Отахонова ва бошқалар ижро этмоқдалар.

Юнусовидек туман маданият уйининг «Бал рақслари» гуруҳи томонидан саҳнага олиб чиқилган «Рақс — гўзаллик демакдир» деб

номланган дастур нафосат шайдоларига аталган. Муסיкий дастурдан ўрин олган ўзбек, рус ва бошқа халқларнинг замонавий рақслари маҳорат билан ижро этилганлиги билан ҳам барчага бирдек манзур бўлмоқда.

Толибжон Содиков номидаги маданият уйининг «Файз» вокал-чолғу ансамбли ижодий жамоаси саҳнага олиб чиққан «Ем-ғирли тундаги қўшиқ» деб номланган муסיкий дастур пойтахтимиздаги «Бого эрам» маданият ва истироҳат боғида томошабинлар эътиборига ҳавола этилди. Асарда ёшларнинг қалб эҳтирослари, уларнинг ички кечинмалари, муҳаббат ва гўзаллик тараннум этилган.

Феруза ХАСАНОВА.

Бош муҳаррир Эркин ЭРНАЗАРОВ.

ТОШКЕНТ ОҚШОМИ
Toshkent oqshomi

Муассис:
ТОШКЕНТ ШАҲАР
ҲОКИМЛИГИ

Манзилимиз:
700000, Тошкент шаҳри,
Матбуотчилар кўчаси, 32

Телефонлар:
хатлар — 133-29-70;
эълонлар 133-28-95,
133-08-74, 136-57-65.
факс: (3712) 133-29-09.

Душанба, чоршанба
ва ҳафта
кўнараки чиқари.
Нашр қилувчиси
64690

Нашрни етказиб бериш
масалалар бўйича турар
жойлардаги почта бўлимларига
ёки «Тошкент почтаси»га
33-74-05 телефонига мурожаат
қилишнигина мумкин.